

Päijät-Hämeen
maakuntastrategia 2022–2025

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Arvio edellisen ohjelman vaikuttavuudesta	3
Valmistelutyön kuvaus.....	4
Maakuntastrategia ja muut aluetta ohjaavat ohjelmat.....	4
Strategisen ennakkoinnin yhteenveto.....	5
Strategiset painopisteet: vetovoima ja uudistuminen	8
Älykkään erikoistumisen strategia	8
Ohjelman tarkempi määrittely.....	9
Vetovoimainen uusien tulijoiden maakunta.....	9
Pitovoimainen maakunta	9
Uudistumista vahvistava koulutus ja TKI-toiminta.....	9
Uudistumista yhteistyöllä yrityksille, kunnille ja asukkaille	9
Uudistuva hiilineutraali Päijät-Häme 2030	9
Vetovoimainen ja uudistumiskykyinen Päijät-Häme on.....	10
Ohjelman mittarit.....	10
Käytettävissä olevat varat	11
Liitteet.....	12
Strategia pähkinäkuoressa.....	13

Johdanto

Päijät-Hämeen maakuntastrategia 2022–2025 sisältää maakunnan strategiset painotukset, maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen strategian. Strategia ohjaa maakunnan kehittämistä ja erityisesti alue- ja rakennepolitiikan ohjelman käyttöä alueella.

Arvio edellisen ohjelman vaikuttavuudesta

Päijät-Hämeen edellisen maakuntastrategian ja -ohjelman vaikuttavuus on ollut hyvä. Tätä on auttanut maakuntastrategian ja -ohjelman sekä alueen kuntien ja muiden toimijoiden strategioiden samanäänisyys. Tehdyt valinnat ovat olleet selkeitä ja kunnianhimoisen tavoitteellisia ja osin toteutuneetkin.

Edellisen ohjelman mittareilla on seurattu strategian toteutumista. Monen mittarin kehityssuunta oli hyvä, mutta koronapandemia käänsi kehityksen negatiiviseksi. Erityisesti tämä näkyi työttömyysasteessa. Tavoitteista näytetään jäävän väkiluvussa ja yhdyskuntajätteen kierrätysasteessa, joiden kehitys on ollut hidasta tai negatiivista. Tutkinnon suorittaneiden osuus näyttää saavuttavan asetetut tavoitteet, kuten myös bruttokansantuote ja mahdollisesti T&K-menot, jos elpyminen koronapandemiasta jatkuu hyvin.

Mittari	Arvio 2017	Tavoite 2022	Nykytila
Vetovoima, väkiluku (sis. Iitin)	208 574	216 000	205 771 (v. 2020)
Hyvinvointi, GPI (Genuine Progress Indicator)	13 500	15 000	arvio 13 500
Koulutus, tutkinnon suorittaneita	67,89 %	yli 70 %	70,8 % (v. 2019)
Taloukasvu, BKT/asukas (euro)	30 700	33 560	33 400 (v. 2018)
TKI-osaaminen, T&K-menot (euro)	75 000 000	100 000 000	91 800 000 (v. 2020)
Työttömyys % (ELY-K 3/17)	14,8 %	alle 12 %	13,0 % (9/2021)
Yhdyskuntajätteen kierrätysaste	42 %	yli 55 %	43 % (v. 2020)

Valmistelutyön kuvaus

Maakuntastrategian ja -ohjelman valmistelua leimasi koronapandemia ja sen aiheuttamat osallistumisrajoitukset. Valmistelijat osallistivat eri ryhmiä verkossa ja työpajoissa. Maakuntahallitus keskusteli säännöllisesti maakuntastrategian valmistelusta.

Valmistelu aloitettiin ennakkoinnilla syksyllä 2020. Päijät-Hämeen liiton toimisto piti syksyn 2020 ja kevään 2021 aikana useita pieniä työpajoja, joissa analysoitiin tulevaisuuspyörämenetelmällä maakunnan kannalta keskeisten kehityskulkujen seurauksia. Osana ennakointia tehtiin kaikille avoin kysely alkusyksystä 2020, jossa kysyttiin maakunnan muutostekijöistä, estettävistä ja kehitettävistä asioista sekä visiosta.

Ennakointitulosten perusteella maakuntahallitus linjasi huhtikuussa 2021 strategian painopisteet. Huhti-toukokuussa 2021 järjestettiin kaksi kaikille avointa webinaaria, joissa osallistujat pohtivat Päijät-Hämeen tulevaisuutta ja maakuntaohjelman sisältöjä. Webinaarien jälkeen liiton verkkosivuilla oli mahdollisuus antaa lisää ideoita. Maakuntastrategia ei kuitenkaan vetänyt puoleensa massoittain osallistujia, vaikka webinaareissa olikin useita kymmeniä aktiivisia sidosryhmien edustajia.

Maakuntastrategian luonnos ja siihen liittyvät älykkään erikoistumisen strategia ja ympäristövaikutusten ja muiden vaikutusten arviointi olivat julkisesti nähtävillä lokakuussa 2021. Lausuntoja saatiin hyvin ja ne on huomioitu maakuntastrategiassa ja sen liitteissä.

Maakuntastrategia ja muut aluetta ohjaavat ohjelmat

Maakuntastrategia ja -ohjelma kytkeytyy useisiin alueellisiin ohjelmiin ja strategioihin. Maakunta määrittelee itse omat strategiset tavoitteensa, mutta **aluekehittämisen linjauksia, sopimuksia ja ohjelmia tehdään myös kansallisesti ja Euroopan unionissa**. Kun eri strategiat ja ohjelmat ovat samanäänisiä, varmistetaan maakuntastrategian ja -ohjelman paras vaikuttavuus ja parhaat mahdollisuudet rahoitukseen.

Kansallisella tasolla aluekehittämistä ohjaa hallituskausittain hyväksyttävä aluekehittämispäätös, jonka painopisteinä vuosina 2020–2023 ovat

1. ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen,
2. kestävä yhdyskuntarakenne ja toimivat yhteydet,
3. uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen,
4. osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana ja
5. osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy.

Läpileikkaavina teemoina ovat kestävä kehitys ja digitalisaatio. Maakuntaohjelmassa on huomioitu painopisteet siten, että ne soveltuvat Päijät-Hämeelle.

Alueellista kehittämistä ohjaavat myös sopimukset, joita valtio on tehnyt kuntien ja maakunnan kanssa. Sopimuksilla osapuolet sitoutuvat kehittämään aluetta ja osallistumaan rahoitukseen. Merkittävimpiä sopimuksia ovat maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimus ja ekosysteemisopimus. Valtion ja Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimuksella kehitetään vähähiilistä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää, mm. luodaan sähköisen liikenteen ekosysteemi ja pilottiympäristö. Lisäksi parannetaan asumisen ja elinympäristön laatua, mm. mahdollistetaan monipaikkainen asuminen ja edistetään hiilineutraalia rakentamista. Myös elinvoimaa kehitetään, mm. panostetaan kiertotalouteen ja matkailuun. Valtion ja Lahden ekosysteemisopimuksen tavoitteet ovat samansuuntaiset kuin MAL-sopimuksen tavoitteet. Ekosysteemisopimuksella vahvistetaan hiilineutraalia kiertotaloutta ja kansainvälistä urheiluliiketoimintaa. Maakuntaohjelmalla mahdollistetaan osaltaan näiden painopisteiden kehittäminen.

Päijät-Hämeen kehittämisessä keskeisiä ohjelmia ovat myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, Hämeen maaseudun kehittämissuunnitelma ja Leader-ohjelmat. Niillä lisätään maatalojen ja muiden maaseudulla toimivien yritysten kilpailukykyä ja uudistumista sekä luodaan monipuolisia asumis- ja palveluratkaisuja, joissa huomioidaan vihreä siirtymä ja digitaalisuus. Muita oleellisia strategioita ja ohjelmia ovat lisäksi EU:n alue- ja rakennepolitiikan kansallinen ohjelma Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027, valtakunnalliset kaupunki- ja maaseutupolitiikan ohjelmat sekä alueen keskeisten toimijoiden strategiat.

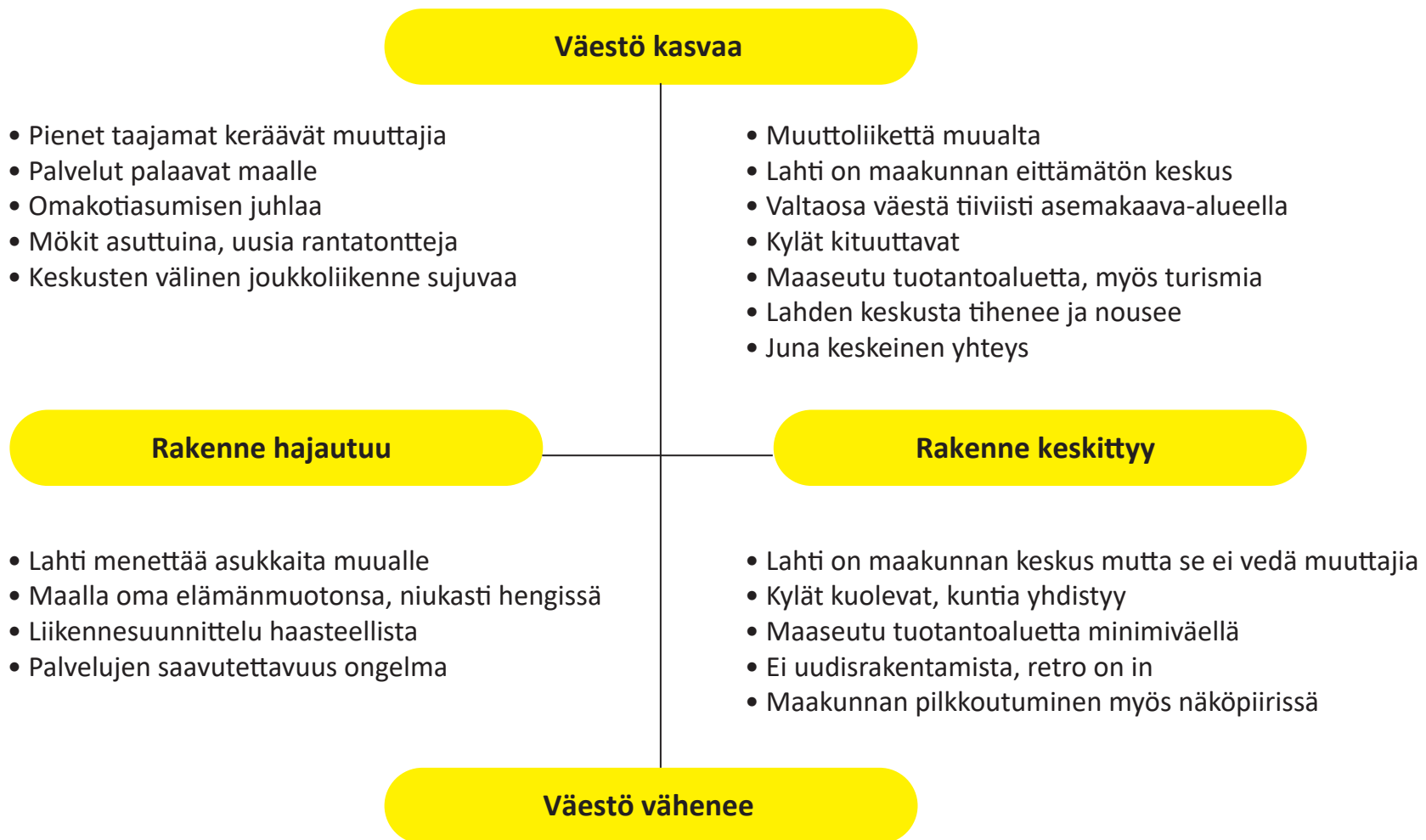
Näiden ohjelmien lisäksi kehittämistä linjaavat eri rahoitusinstrumenttien ohjelmat, joiden kriteerit käytännössä vaativat hankkeilta vihreän siirtymän lisäksi muun muassa digitalisaation toimia.

Strategisen ennakkoinnin yhteenveto

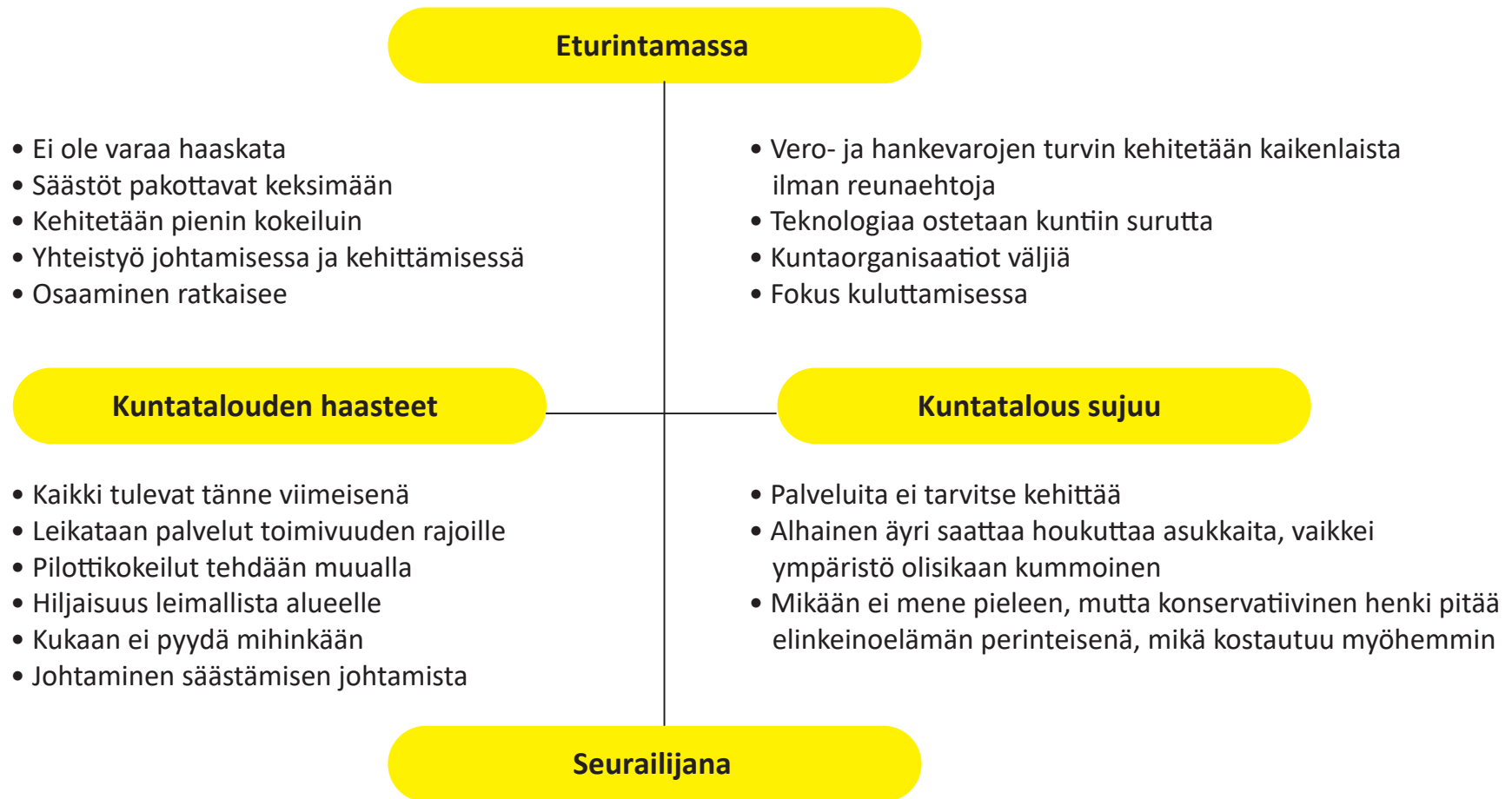
Maakuntastrategian valmistelussa otettiin huomioon erilaisia yleisesti saatavilla olevia tulevaisuusaineistoja esimerkiksi megatrendeistä. Näiden lisäksi tehtiin omia osallistavia harjoituksia pienemmistä teemoista. Oleellisimmiksi analyyseiksi osoittautuivat käytännöllistä maakunnan kehittämistä varten luodut *nelikentät, joilla avattiin maakunnan kannalta oleellisia kysymyksiä*. Nelikenttien akselit nousivat maakunnan omista kriittisistä kysymyksistä, joita olivat

- paljonko väestöä on ja mihin se sijoittuu
- mikä on kuntatalouden tilanne
- miten elinkeinot ja rakenteet kehittyvät
- miten suhtaudutaan muutokseen

Nelikentät muodostavat neljä erilaista mahdollista tulevaisuutta kahden akselin avulla. Ensimmäisessä nelikentässä tutkitaan väestö- ja rakennekysymyksiä. Väestön kasvaminen tai supistuminen ja rakenteen keskittyminen tai hajautuminen vaikuttavat erityisesti kaavoituksen ja maankäytön asioihin, mutta myös kuntien verotuloihin. *Veto- ja pitovoimaa* on edelleen hoidettava, jotta kuntien ja maakunnan toimintakyky säilyy.

Toinen näistä nelikentistä kuvaa kuntatalouden ja muutoskyvykkyyden suhteita. Pelkkä hyvä talous ei takaa edistystä, toisaalta huono talouskaan ei sitä täysin estä. Suhtautuminen maailman muutoksiin on siten oleellinen maakunnan menestykselle. Uudistuminen on maakunnalle yhtä tärkeä kuin aiemmin mainittu vetovoima.

Kolmas ennakkoinnin ja toisaalta myös politiikan tuoma vaade maakunnan kehittämiselle on vihreä siirtymä. Kaiken toiminnan, erityisesti talouden, on asetettava kestävä kehityksen raameihin, jotta sillä olisi tulevaisuutta. Vihreä siirtymä tulee vahvasti kaikkeen EU-pohjaiseen, kansalliseen ja alueelliseen kehittämiseen eri rahoitusohjelmien kautta.

Strategiset painopisteet: vetovoima ja uudistuminen

Maakunnan strategian kahdeksi pääteemaksi nousivat vetovoima ja uudistuminen. Kuten nelikentistä käy ilmi, haasteiden määrä on lukuista, ja niihin sopivat keinot erilaisia. Vetovoimalla ja uudistumisella voidaan varautua useisiin muutoksiin.

Päijät-Hämeellä on monia hyviä ominaisuuksia, mutta niitä ei vain tunneta. Muuttajia, vierailijoita ja sijoittuvia yrityksiä saattavat houkuttaa alueet, joille Päijät-Hämeen periaatteessa pitäisi pärjätä alueiden välisessä kilpailussa. Maakunnalta puuttuu veto- ja pitovoimaa. Näin vetovoiman lisääminen toimii ikään kuin akupunktiopisteenä, jolla voi parantaa saman tien useita asioita. **Vetovoimainen maakunta vetää asukkaita, yrityksiä ja vierailijoita, jotka lisäävät maakunnan elinvoimaa, vaurautta ja hyvinvointia.** Vetovoi-matekijöiden tunnistaminen ja lisääminen sekä tunnetuksi tekeminen ovat näin askel parempaan.

Uudistumiseen tiivistyy asenne muutokseen. Koska muutoksen karttelu jättää maakunnan takamatkalle edistyneempiin nähden, on parempi tarttua näköpiirissä oleviin muutostekijöihin heti ja muokata niihin itselle sopiva etenemistapa. Tämä lisää osaltaan vetovoimaa, mutta ennen kaikkea **uudistuminen tarkoittaa valmiutta ennakoida muutoksia ja reagoida niihin alueen asukkaita hyödyttävällä tavalla.** Tällaisella kehittämisotteella voi saavuttaa etumatkaa.

Vetovoimatavoite jatkaa suoraan edellisen maakuntastrategian linjaa. Uudistuminen yhdistää aiemman strategian kahta painopistettä, jalostusarvoa ja uutta kasvua. Ne olivat selvästi elinkeinoiniin liittyviä tavoitteita, ja siinä mielessä ne kohdistuivat pääasiassa aluekehittämiseen. Nyt muotoiltu uudistuminen on laajempi ja kattaa periaatteessa laajasti yhteiskunnan sektorit. Uudistuminen nivoutuu myös Päijät-Hämeen edelläkävijyyteen ympäristöasioissa.

Älykkään erikoistumisen strategia

Älykkään erikoistumisen strategialla haetaan maakunnan olemassa olevien vahvuuksien kehittämistä kansainväliseksi liiketoiminnaksi. Älykkään erikoistumisen kärjiltä vaaditaan olemassaolevaa TKI- ja yrityspohjaa sekä mahdollisuutta kehittyä osaksi kansainvälisiä arvoverkostoja. Yhtäältä tämä asettaa osan aiemmista kärjistä uuteen valoon ja toisaalta nostaa esiin toimialoja, joilla tämä mahdollisuus on.

Päijät-Hämeen uudistetut älykkään erikoistumisen kärjet ovat:

1. sportti
2. ruoka ja juoma
3. valmistus
- + kestävyys

Kolmea kärkeä poikkileikkaa kestävyiden periaate, jossa yhdistyvät maakunnan perinteiset osaamisalueet ympäristöteknologia ja energia- ja resurssikysymykset sisältävä kiertotalous sekä muotoilu.

Päijät-Hämeen mahdollisuudet ovat juuri kärkien ja teemojen leikkauskohdissa, ei esimerkiksi pelkässä sportissa, juomissa tai teollisessa valmistuksessa. Hyvin muotoiltu, kestävä sporttitapahtuma tai kestävästi tuotettu ruokaelämys ovat esimerkkejä hyvistä erikoistumiskohteista. Vastaavasti teollista tuotantoa muotoillaan kestävä kehityksen raameihin, mistä seuraa alueen muovi-, puu- ja metalliteollisuuden vihreä siirtymä.

Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen strategia esitetään tarkemmin tämän dokumentin liitteenä.

Ohjelman tarkempi määrittely

Maakuntastrategiasta johdettava maakuntaohjelma seuraa strategian painopisteitä ja punoo mukaan alueen vahvuuksia ja mahdollisuuksia. Kaiken kehyksenä toimii vihreä siirtymä eli kestävän kehityksen huomioiminen.

Vetovoimainen uusien tulijoiden maakunta

- Teemme Päijät-Hämeestä monipaikkaisen etätöyön edelläkävijän ja tunnistamme matkailun ja asumisen uudet mahdollisuudet.
- Houkuttelemme uusia yrityksiä. Teemme yritysten sijoittumisen alueelle helpoksi esimerkiksi Lahden eteläisen kehätien varteen.
- Huolehdimme, että liikenneyhteydet maakunnan ulkopuolelle säilyvät hyvinä ja kehitämme maakunnan sisäisiä yhteyksiä.

Pitovoimainen maakunta

- Panostamme maakunnan luonnonrauhaan, eläviin kyliin ja aitoihin kaupunkeihin, jotka ovat pitovoiman perusta.
- Varmistamme olemassa olevien asuinalueiden vetovoimaisuuden.
- Erottaudumme muista alueista laadukkailla, arkea sujuvoittavilla palveluilla, jotka tuottavat asukkaille hyvää arkea.
- Edistämme kotimaisten ja ulkomaalaisten opiskelijoiden jäämistä alueelle.
- Turvaamme luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriympäristöjen säilymistä.

Uudistumista vahvistava TKI-toiminta ja koulutus

- Laajennamme TKI-yhteistyötä yritysten ja korkeakoulujen välillä.
- Kannustamme maakunnan yrityksiä ja TKI-toimijoita kansainvälisyyteen, rohkeisiin kokeiluihin ja kehittämiseen.
- Tähtäämme edelläkävijöiksi. Tehostamme yritysten uudistumis- ja kasvukykyä hyödyntämällä yhteiskäyttöä ja pilottilaitoksia.
- Huolehdimme työvoiman ja työpaikkojen kohtaanto-ongelmasta.
- Parannamme koulutuksen ja työelämän tarpeiden osuvuutta sekä turvaamme vetovoimaisen koulutuksen.

Uudistumista yhteistyöllä yrityksille, kunnille ja asukkaille

- Tiivistämme yhteistyötä ja yhteisen tekemisen kulttuuria maakunnan yritysten, koulutusorganisaatioiden, kuntien ja muiden keskeisten sidosryhmien välillä.
- Jatkamme pienten kuntien elinvoimahankkeita. Kehitämme Lahden kestävän kasvun vahvuuksia.
- Tuemme kuntien erikoistumista.
- Tuemme uusia investointeja ja toimeliaisuutta, jotka mahdollistavat uudistumisen ja kasvun.
- Päijät-Häme hyödyntää saavutettua edelläkävijyyttä ympäristöosaamisessa.
- Terävöitämme älykkään erikoistumisen kärkiä ja kasvatamme niiden kansainvälistä vientipotentiaalia.
- Otamme käyttöön käytännöt työllisyyden ja sosiaalisten ongelmien hoitoon.

Uudistuva hiilineutraali Päijät-Häme 2030

- Vähennämme energiankulutusta ja siihen liittyviä kasvihuonekaasupäästöjä.
- Vähennämme liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä.
- Toteutamme Päijät-Hämeen kiertotalouden vision ”Päijät-Häme on vuonna 2030 resursseja hukkaamaton menestyjä”.
- Vähennämme maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä ja lisäämme hiilen sidontaa.
- Vähennämme metsätalouden ja maankäytön kasvihuonekaasupäästöjä ja lisäämme hiilinieluja.
- Edistämme ilmastoasioita keskeisenä osana kuntien päätöksentekoa.
- Toimimme ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.

Vetovoimainen ja uudistuva Päijät-Häme on

1. ennakointikykyinen edelläkävijä

2. korkeakoulutuksen kasvupaikka

3. kiinnostava yritysesysteemi

4. luonnonläheinen etätöpaikka

5. hyvinvoinnin maakunta

Ohjelman mittarit

Maakuntaohjelmille on muutama pakollinen mittari, minkä lisäksi Päijät-Häme mittaa kahden päätavoitteen, uudistumisen ja vetovoiman, toteutumista. Kaikille mittareille asetetaan tavoiteluvut vuodelle 2025. Lähtökohtalukuja ei valitettavasti ole saatavilla ohjelman aloitusvuodelle, joten käytämme niitä saatavilla olevia lukuja, jotka ovat lähimpänä nykyhetkeä.

1. Alueen talous ja kilpailukyky

Päijät-Hämeen bruttokansantuote vuonna 2018 asukasta kohden oli 33 400 euroa (koko maan keskiarvo 36 700 euroa). Päijät-Hämeen tavoite vuodelle 2025 on 38 400 euroa asukasta kohden.

Maakunnan julkisen ja yksityisen sektorin T&K-menot olivat 91,8 milj. euroa vuonna 2020. Tavoite vuodelle 2025 on 95 milj. euroa.

Vuonna 2020 perustettiin 1177 uutta yritystä. Tavoite vuodelle 2025 on 1350 uutta yritystä.

2. Työmarkkinatilanne

Työttömien osuus työvoimasta syyskuussa 2021 oli 13 % (sis. litti). Tavoite vuodelle 2025 on 10,8 %.

Vuonna 2018 maakunnassa työssäkäyvien määrä oli 77 514 (= työpaikkoja ja sis. litiin). Tavoite vuodelle 2025 on 79 169 maakunnassa työssäkäyvää. Työllisiä maakunnassa oli vuonna 2020 noin 87 000.

3. Väestönkehitys ja hyvinvointi

Vuonna 2020 nettomuutto oli 405 uutta asukasta. Tavoite vuodelle 2025 on vähintään 630 uutta asukasta.

Päijät-Hämeen luonnollinen väestönlisäys on ollut negatiivista vuoden 2010 jälkeen. Luonnollinen väestönlisäys oli vuonna 2020 negatiivinen 932 asukasta eli kuolleita oli enemmän kuin elävänä syntyneitä. Tavoitteena on jarrutusliike 2025 vuodelle, jolloin luonnollinen väestönlisäys on negatiivinen 800 asukasta.

4. Sosiaalinen osallisuus

Vuonna 2019 maakunnassa oli 20–25-vuotiaista 9 688 ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa.

Tavoite vuodelle 2025 on 8 000 ikäluokan nuorta ilman tutkintoa. Oppivelvollisuus laajeni vuonna 2021, eikä sen vaikutuksia ole täysimääräisesti arvioitu.

Ylemmän korkeakouluasteen käyneitä oli vuonna 2019 maakunnassa 11 362 (sis. litti). Vuodelle 2025 tavoitteena on 13 618 korkeakouluasteen käynyttä.

5. Vähähiilinen talous ja ympäristön kestävä kehitys

Päijät-Hämeen (Salpakierron toiminta-alue) yhdyskuntajätteen kierrätysaste vuonna 2020 oli 43 %. Tavoite vuodelle 2025 on 55 %.

Vuonna 2020 maakunnan kokonaispäästöt olivat 1188 ktCO₂e. Kokonaispäästöjen tavoite vuodelle 2025 on 868 ktCO₂e.

Seurannassa hyödynnetään Tutki hallintoa -verkkosivustoa, jossa on aluekehityksen määrällisen tilannekuvan mittaristo, joka kattaa väestökehityksen, aluetalouden, osaamisen ja uudistumisen, hyvinvoinnin ja terveyden sekä elinympäristön mittareita. Lisäksi hyödynnetään tilastokeskuksen tilastotietokantoja ja muita tilastolähteitä kuten Hiilineutraali Suomi -verkkosivuston tilastotietokantoja.

Käytettävissä olevat varat

Maakuntaohjelmaa toteutetaan alueellisin, kansallisin ja EU-varoin. Kuntien, oppilaitosten ja yritysten rooli kehittämistyössä ja sen rahoituksessa on merkittävä. Seuraavassa on kerrottu lyhyesti keskeisistä maakuntaohjelmaa toteuttavista EU-rahoitusohjelmista, joita hyödynnetään täysimääräisesti siinä määrin kuin maakunta eteläisessä Suomessa saa resursseja kehittämiseen. Lisäksi maakuntien liitoilla on hallituskausittain kansallista kehittämisrahoitusta ja ELY-keskuksilla on rahoitusta työllisyyden hoitoon, yritystukiin, ympäristötukiin, väylien ylläpitoon ja pienessä määrin väylien kehittämishankkeisiin.

- EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma 2021–2027 (+elvytysrahoitus React-EU 2021-2023)
- Kansalliset aluekehitysvarat
- Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2021–2027, alueohjelma ja Leader
- Euroopan meri-, kalatalous ja vesiviljelyrahastosta tukia kalatalouden edistämiseen (rahoituksen volyymi on pieni)
- Lisäksi kunnat ja muut julkiset rahoittajat osallistuvat mm. hanketoimien kautta rahoittamiseen, kuten myös yritykset kehittämishankkeissa.

Alue- ja rakennepolitiikan ohjelma ja maaseutuohjelma ovat toinen toistaan täydentäviä rahoitusvälineitä, joiden kohdentamisessa tulee nähdä maakunnan kehittämistyön kokonaisuus.

Rahoitus 2021–2027 tarkentuu vuosittain	milj. euroa
EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma	
- Päijät-Hämeen liitto EAKR-React	2,780
- Päijät-Hämeen liitto EAKR	
- Hämeen ELY EAKR-React	3,945
- Hämeen ELY EAKR	
- Hämeen ELY ESR-React	2,818
- Hämeen ELY ESR	29,803
Maaseutuohjelma	
- Hämeen ELY maaseudun yritysrahoitus 2021–2022 ja 2023–2027	1,600 ja 8,500
- Hämeen ELY kehittämishankkeet 2021–2022 ja 2023–2027 - josta laajakaistahankkeet 1,25 milj. euroa	1,600 ja 8,000
- Leader (Päijänne-Leader, Etpähä + liitti/PKK) 2021–2022 ja 2023–2027	2,400 ja 9,100
Kansalliset rahoitukset mm.	
- Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (2021–2022), Päijät-Hämeen liitto	1,400
- Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen, Hämeen ELY ja Business Finland	
- Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (21 milj. vuodessa), Hämeen ELY ja työllisyyden kuntakokeilu	147,000
- Perusväylänpito (19 milj. vuodessa) Uudenmaan ELY - Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman investointiohjelman rahoitus	
Kunnat	
- EAKR ja ESR	
- React-EU	0,502
- Maaseutuohjelma	1,250
- Leader	2,780
Muu julkinen	
- Muu julkinen	0,272

Liitteet

1. Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen strategia
2. Päijät-Hämeen maakuntastrategian 2022–2025 ympäristövaikutusten ja muiden vaikutusten arviointi

Strategia pähkinänkuoressa

**ÄLYKKÄÄN
ERIKOISTUMISEN
STRATEGIA**

KESTÄVYYS

SPORTTI

RUOKA JA JUOMA

VALMISTUS

**MAAKUNTA-
STRATEGIA**

UUDISTUMINEN

VETOVOIMA

PÄIJÄT-HÄMEEN LIITTO

Hämeenkatu 9, PL 50
FIN-15111 LAHTI

etunimi.sukunimi@paijat-hame.fi
www.paijat-hame.fi • @phliitto